

Postno pismo o litijskem pustu

Star! ljudje umirajo, ž njimi vred pristne narodne šege. Pa ne samo pametne, koristne in resne. Še celo šegavi narodni običaji poenjujejo v naših podeželskih krajih. Med redkimi našimi mesti in trgi, kjer je Kurentov dan velik praznik, pa je Litija. Litija: ki ima Ljubljano za svoje predmestje. Smartno hoče biti njen «mali Pariz», pri Berdajšu na Savi pa je po veseljah in drugih «nesrečah» krmiljenje «mačkov» — s kislimi kumaricami. V hujših primerih ti šele odleže, če te postavijo pod pipo ledenomrzle študenčnice. Letos so se te medicine parkrat uporabljale. In z uspehom!

Kurentovo slavlje pri nas še ne bo zlepa izumrlo! Ne! Pri nas se vsako leto bije boj za prvenstvo pustne parade na treh krajih. Pa ne oni nizki, bratomorni boj; s pipci in koli. Naš boj je lep, skoro kulturn... Pri nas se kreše ideja z idejo. spretnost s spretnostjo, originalnost z originalnostjo, in se sploh kreše o pustu vse.

Letos je oni del Litije okrog kolodvo-
ra, na levem savskem bregu, ki mu
pravijo Gradec, postavil za pustni to-

rek svojo lastno godbo. Kompletno godbo na pihala, tolkala, ropotala in sploh najrazličnejša tralala. Instrumente, iz papirnatega mašeja, je prinesel poseben odposlanec z Dunaja. 24 čilih godcev, enotno napravljenih. Veličasten vtis. Vsi v črnih pelerinah, z dolgimi črnimi bradami in s širokimi klobuki. Vsi v črnem... Le kapelnik ves v belem, z zlato trioglato čepico in 3 nojevimi peresi. V roki znamenje, svoje-
ga odličnega položaja: kapelniško palico. Zlato, seveda!

In kako so ti igrali! Uspeh mnogih in dolgotrajnih skušenj. Brez skušenj ni šlo, pa kdo se ne žrtvuje rad za idealni užitek. Da so bile skušnje v gostilni, je postranskega pomena. Godci se jih niso naveličali, — moška disciplina se podvrže vsemu — zaradi predolgih in prepogostih skušenj so se spuntale samo njih boljše polovice, ki so godle še takrat, ko so možički že zaspali, ker so se pri skušnji preveč izpihali.

Možički so namreč pošteni obrtniki in trgovci, ki se čez dan in skozi vse leto ubijajo s svojim delom za davke. Ko izplačajo davke, pride šele družina na vrsto. Zato ni čuda, če se h Kurentovemu godu složi vsa Litija. Edini dan v letu, ko izginejo politične barve in si nadeneš le maškaradno. In samo kot

tak ta dan nekaj veljaš!

Prava Litija — oni del pod hribom na desnem bregu Save — pa je aranžirala kmečko ohcet. Stara melodija, prav na svojo vižo zapeta. Ducat voz se je vlekel v sporedu. Z vsem, kar se rabi pri ohceti in po ohceti. Notar in zapisnikar — poroka je bila civilna. Svatje in družice. Na vsakem vozu harmonikarji. Na širokem parizarju pa bališ. Skrinje in postelje in odeje, vsa potrebna in nepotrebna zakonska orodja in pripomočki. V velikem kurniku je čepela družba jarčic, ki jim je delal tovarišijo fantovski neteln. Zraven pa zibka. Vsa z vžganimi okraski, notri pa je že — mhm! — sladko spančkalo... Prav na vrhu voza se je ponosno opletala kakor zastava na parniku, vsa v rožicah in v pankeljških... No, pa to ne spada na vidno mesto. Z eno besedo: vse kar spada k pošteni hiši in k sreči v zakonu v mizo in na mizo. V posteljo in na posteljo. In spod! Niti ženina, niti neveste ni manjkalo.

Pred Svetčevo hišo so se svatje ustavili, nakar se je začel svečan akt: civilna poroka. Nevestin oče je bil trdovraten dedec, začela so se s humorjem prepletana pogajanja in barantanje. Ko so postavili staremu sitnežu v pogodbeno pismo kravo in njivo za

svinjakom ter še nekaj drugih malenkosti, so še razpravljali vsi, kaj naj dobi mali vnuček, ki se je «priženil» k hiši in je ta čas vokal v zibelki. Ded je sprosil za malčka, naj ob fantkovem 24. rojstnem dnevu «pade» nanj hiša s kozolcem in nekaj grunta. Šele nato so se podpisali in podkrižali.

Razume se, da je slavnostnemu aktu prisostvovalo skoro vse litijsko prebivalstvo, ki se je šegavemu sklepanju pogodbe od srca smejalo. Vso pestrost pa je povzdignila banda ki je medtem prav živahno svirala najrazličnejše komade. Pri zaključku poročnega obreda pa je intonirala turobno žalostinko... So že vedeli, zakaj. Saj so vsi sami obabljeni...

Godba je nato stopila na čelo svatovskega obhoda, biči so udarili, harmonike so se zopet raztegnile in vse se je premaknilo mimo Frtice in preko Dobreve v Smartno. Policija na konjih pa je imela dovolj opravka, da je radovedno množico odganjala s ceste na trotoarje...

Tudi naša nadebudna mladež ni hotela ostati za deli svojih očetov. Šolarčki so napravili aeroplan. Od daleč ga ne bi prav nič razločil od pravega. Z aeroplanom so se spustili tudi oni y «kulturno» tekmo o pustu

Po razsežnosti je bil zrakoplov skoro enak «Ljubljani», raje še večji, kakor manjši, samo ime je bilo lokalizirano: «Frtiški vrabec — pustno letalo». Motorja sicer ni imel, pa se je kljub temu propeler vrtel; posebne ropotulje, ki jih je gonil v letalu skrit poba, so posnemale pravi ropot motorja. Seveda se je «Frtiški vrabec» pomikal od Frtice, (vzhodni del Litije) na Glavni trg in dalje. Iznajdljive male butice so se oblekle a la Lindy, in med vožnjo — v trupu so bili skriti drugi dečki, ki so porivali letalo po tleh — so skakali piloti in potniki s «padobranom» — rdečo marelo — iz avijona na tla. Za dinar si si lahko privoščil vožnjo in skok iz letala.

«Frtiški vrabec» je storil svoj žalostni konec na mostu. Pridrvel je s silo 250 km na uro po Brilljevem ovinku na most, zaradi preširokih kril pa je ob ozračju nakar so se krila poškodovala, pilot Pepček je padel iz avijona na mostnice, pasażirji so zahtevali zaradi prekratke vožnje dinarje nazaj, «motorji» pa so ostali nepoškodovani. Tak je bil konec prvega litijskega polniškega letala.

Tekmi za prvenstvo so se pridružili tudi Šmarčani. Saj tekma — je boj. Am-
am so se pa že kar med seboj,

Neka «maškara» jih je dobila baje kar s škaфом po «larfi», da je postala — larfa, maškara še ne — vsa zveržena. Škode je baje precej, pa je lastniku najhujše za «larfo». Udarce, ki so padali skozi masko po obrazu, bi še prenesel. Ampak se je menda dotični že potolažil, ker so sedaj v postu «larfe» itak zopet iz mode.

Torej je Litija odnesla v karnevalu zmago! In so se svatje in godba še iz Smartna vrnil z lovorjevim vencem in z — «barko».

In je moralo biti strašno lepo, ker nihče od udeležnikov ne more ničesar povedati. Pa smo že 5 dni v postu! So vsi hripavi! Zaradi burje, ki je pihala po Dobravi, seveda. Ta teden so zato lepaki v naših gostilnah čisto odveč. Namreč oni od sreskega poglavarstva: «Ne preklinjaj! Ne govori nespodobno!» Ker litijski cvet, ki se nanj nanaša omenjena prepoved, zaradi hripavosti sploh še ne pride — do besede...

O velikem parniku na dve konjski silni — mrhi sta bili skriti v trupu ladje in sta jo vlekli iz Gradca v Smartno — pa ne bom pravil. Saj jo je že «Jutro» v četrtkovi sliki «ponatísnilo».

Litijska pustna kronika pa beleži v svojih arhivih prav lepe domisleke in prireditve na god vseh veseljakov, na

pustni terek: Lepo je bilo takrat, ko so litijski uradniki na cesti, javno, pred vso zbrano publiko svoje šefe — obljajali. Resnično! Pa to je bilo že pred leti. Na širokem vozu, parizarju, so namestili ogromen kurnik — zverinjak. In notri so se trle vse mogoče živali: volkovi, medvedi, psi — vse domače in tuje, kar jih pozna litijska botanika, mineralogija in zoologija.

Čudne zverine so vozili po Litiiji, in ko je prišel med gledalce kateri izmed pisarniških predstojnikov, so se zverine zagnale proti njemu in ga — obljajale. V svoje veliko veselje, da so se upali proti svojim šefom! To ni mal hudir! Istega sprejema so bile deležne tudi žene «zverin», ki so iskale svoje dedce, pa jih ni bilo nikjer. Zverinjak se je aranžiral tajno, zanj so vedele le javno nastopajoče zverine.

Po Litiiji je že svojčas vozila na pustni terek železnica, tramvaj, uprizoril se je vrtiljak; pred leti je nastopala artiljerija, ki je ustrelila v množico — živega mačka. Lep je bil včas korzo: naša obrt. Vsak stan je imel svoj voz. Največ občudovalcev so imeli med mladino peki in slaščičarji, «čvičkarji» so se pa vrтели le okrog birtovskega čeha.

Še med vojno so stresali Litiijčani svoj humor z «aprovizacijo». Za bogate

so prodajali po trgu moko, reveži pa so dobili samo — žaganje.

Prvi pust po prevratu je prinesel v Litiijo kompletno filharmonijo, ki je prirejela promenadne koncerte pred posameznimi hišami. Pred nekaterimi k. u. k. patrijoti so zaigrali avstrijsko himno, drugod pa razne druge umestne zbadljivke.

Dolga je veriga spominov na litijska kurentovanja. In se bo tradicija obdržala še nadalje. Da bodo prišli o pustu na svoj račun veseljaki in mladina. Vsi seveda že ne. Letos se vsaj ne morejo litijske deklice s predpustom prav nič pohvaliti. Zares je čudno za naš kraj, ki ima precej za zakonski jarem primernih kandidatinj — samo v predilnici je nad 600 devojok. Pa ni prišla niti ena pred oltar. V poročnem oblačilu namreč. Domači fantje so «prefigasti», tujcev pa ni. Zarjavele devičice pa čakajo in se starajo in pojejo: «Njega od nikoder ni...»

Litiija je imela letos 3 plesne šole, a so se končale vse brez «posledic». Prenehali so tudi običajni damski «journ-fixi», le moški svet se drži in «čvičkarji» po vseh številnih gostilnah. Kadar pa nam zmanjka tal doma, gremo v Smartno, Zavrstnik, na Savo ali Sv. goro, kjer zabavljamo vsevprek in pričau-

kujemo boljše bodočnosti. Pa se nam ne obeta nič dobrega. Prešmentani post je že tu in vsakovrstnih kriz in križev še dolgo ne bo konec. A da bi se vendar rešile za vse in vsakogar posebej

želi

Felicijan Jež s Frtice.

Na prvo postno nedeljo 1928.

Aleks. Dumas:

Hudičev most

Reussa, ki teče v šestdeset črevljev globokem koritu med strmo odsekanimi pečinami, je onemogočila vsakršen stik med prebivalci cornerske in göschenske doline, t. j. med Graubündenci in naseljenci prakantona Uri. Ta prepad je povzročal obema sosednima kantonoma toliko škodo, da so zbrali najbolj sloveče stavbenike, ki so izgradili na skupne stroške več mostov. Ali noben most ni bil tako trden, da bi mogel več ko leto dni kliubovati nevihtam, divjim brzicam in snežnim plazovom. Poslednji poizkus te vrste so storili koncem 14. stoletja. Zima je že minevala in se je bilo nadejati, da bo omrznemost: venomer tedanji most srečno prebil vse nevarnosti. Nenadoma pa dobi göschenenski